

Handläggare
Carolina Kjellgren
Telefon: 08-508 25 240**Till**
Socialnämnden
2023-01-24

Reviderade riktlinjer för handläggning av ärenden gällande vuxna med missbruks- och beroendeproblem

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner förslaget till reviderade riktlinjer för vuxna med missbruks-/beroendeproblem och namnbytet till riktlinjer för handläggning av ärenden gällande vuxna med missbruks- och beroendeproblem.
2. Socialnämnden hemställer till kommunfullmäktige att godkänna styrdokumentet riktlinjer för handläggning av ärenden gällande vuxna med missbruks- och beroendeproblem enligt socialnämndens förslag.
3. Ärendet överlämnas till kommunstyrelsen.

Veronica Wolgast Carstorp
SocialdirektörMaria Karlsson
T.f. avdelningschef

Sammanfattning

Stockholms stads nuvarande riktlinjer vuxna med missbruks-/beroendeproblem antogs av kommunfullmäktige 2011-10-17 och uppdaterades 2013-06-12.

Socialförvaltningen har uppmärksammat behov av att revidera och uppdatera nuvarande riktlinjer. Socialförvaltningen har även uppmärksammat behov av att ändra namnet på riktlinjerna från Riktlinjer vuxna med missbruks-/beroendeproblem till Riktlinjer för handläggning av ärenden gällande vuxna med missbruks- och beroendeproblem.

Socialförvaltningen har i samarbete med stadsledningskontorets social- och skoljuridiska enhet vid juridiska avdelningen och en arbetsgrupp med representanter från stadsdelsförvaltningarna reviderat riktlinjerna.

Riktlinjerna innehåller anvisningar för utredning, dokumentation, genomförande och uppföljning av insatser enligt *socialtjänstlagen* (2001:453), SoL, till vuxna personer med missbruks- och beroendeproblematik. Syftet med riktlinjerna är att säkerställa rättssäkerhet och likställighet i staden när det gäller utredning, bedömning och tillgång till de insatser som erbjuds från socialtjänstens sida till personer med missbruk och beroende. Riktlinjerna vänder sig till chefer och socialsekreterare och ska ge stöd och vägledning i arbetet.

I de reviderade riktlinjerna har dispositionen ändrats, texterna uppdaterats och nya avsnitt lagts till för att vara förenlig med lagstiftningen och förtydliga handlägningsförfarandet.

Socialförvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förslaget till reviderade riktlinjer för vuxna med missbruks-/beroendeproblem och namnbytet till riktlinjer för handläggning av ärenden gällande vuxna med missbruks- och beroendeproblem. Socialförvaltningen föreslår att socialnämnden hemställer till kommunfullmäktige att godkänna styrdokumentet riktlinjer för handläggning av ärenden gällande vuxna med missbruks- och beroendeproblem enligt socialnämndens förslag och att ärendet överlämnas till kommunstyrelsen.

Bakgrund

Stockholms stads nuvarande riktlinjer vuxna med missbruks-/beroendeproblem antogs av kommunfullmäktige 2011-10-17 och uppdaterades 2013-06-12. Syftet med riktlinjerna är rättssäkerhet och likabehandling när det gäller utredning, bedömning och tillgång till de insatser som erbjuds från stadens socialtjänst till personer med missbruk och beroende. Riktlinjerna ska ge handläggare stöd och vägledning i arbetet och utgår från relevant lagstiftning som berör missbruksområdet.

Socialförvaltningen har uppmärksammat behov av att revidera och uppdatera nuvarande riktlinjer. Detta bland annat med anledning av den lagändring som genomfördes 2018 genom vilken missbruk om spel om pengar även ingår i SoL samt ändringar i *förvaltningslagen* (2017:900), FL. Socialförvaltningen har även uppmärksammat behov av att ändra namnet på riktlinjerna från Riktlinjer vuxna med missbruks-/beroendeproblem till Riktlinjer för handläggning av ärenden gällande vuxna med missbruks- och beroendeproblem. Detta för likställighet med formulering av riktlinjer inom övriga verksamhetsområden.

Socialförvaltningen har i samarbete med stadsledningskontorets social- och skoljuridiska enhet vid juridiska avdelningen uppdaterat och reviderat riktlinjerna. Vidare har en arbetsgrupp bestående av representanter från stadens vuxen-/missbruksenheter (Farsta

stadsdelsförvaltning, Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltning, Norrmalms stadsdelsförvaltning, Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning, Skarpnäcks stadsdelsförvaltning, Östermalms stadsdelsförvaltning och socialförvaltningens enhet för hemlösa) ingått i arbetet med framtagandet av de reviderade riktlinjerna.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 18 januari 2023. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 19 januari 2023.

Ärendet

De reviderade riktlinjerna innehåller anvisningar för utredning, dokumentation, genomförande och uppföljning av insatser enligt SoL till vuxna personer, 18 år och uppåt, med missbruks- och beroendeproblematik. För anvisningar avseende handläggning av ärenden enligt *lagen* (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, LVM, och *lagen* (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, har staden separata riktlinjer.

Syftet med riktlinjerna är att säkerställa rättssäkerhet och likställighet i staden när det gäller utredning, bedömning och tillgång till de insatser som erbjuds från socialtjänstens sida till personer med missbruk och beroende. Riktlinjerna vänder sig till chefer och socialsekreterare och ska ge stöd och vägledning i arbetet.

Skillnader mot nuvarande riktlinjer

I de reviderade riktlinjerna har dispositionen ändrats och nya avsnitt lagts till för att förtydliga handlägningsförfarandet och texter uppdaterats utifrån ändringar i lagstiftningen. Följande ändringar har genomförts mot nuvarande riktlinjer:

- Rubrik på riktlinjerna har ändrats från *Riktlinjer vuxna med missbruks-/beroendeproblem* till *Riktlinjer för handläggning av ärenden gällande vuxna med missbruks- och beroendeproblem*.
- Rutor med hänvisningar där det går att läsa mer om aktuellt område har genomgående lagts till i riktlinjerna.
- Avsnitten *Förord* och *Inledning* har bakats ihop och uppdaterats i avsnittet *Inledning*. I avsnittet har även information om ansvarsfördelning inom staden och samverkan lagts till.
- I avsnittet *Lagstiftning* har texterna om SoL, LVM, *lagen* (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,

LSS, Lex Sarah och *offentlighets- och sekretesslagen* (2009:400), OSL, uppdaterats.

Text om LVU och *lagen* (2017:612) om *samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård*, LUS, och samordnad individuell plan (SIP) har lagts till.

- Avsnittet *Andra viktiga dokument* har tagits bort och ersatts med avsnittet *Stöd- och styrdokument*. I avsnittet görs hänvisningar till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, Socialstyrelsens handböcker och riktlinjer, riktlinjer inom Stockholms stad, program, strategier och handlingsplaner inom Stockholms stad samt överenskommelser och rutiner för samverkan.
- Avsnittet *Uppsökande arbete och tidiga insatser* har uppdaterats.
- Avsnittet *Utredning och vårdbedömning* har ersatts av avsnittet *Utredning och behovsbedömning* och texter om ärendets uppkomst, förhandsbedömning, vad är en utredning, service eller bistånd, beslut att inleda utredning, beslut att inte inleda utredning, utredning enligt SoL, insatser under utredningens gång, klient-/brukarmedverkan i utredning och planering av insatser, barnrättsperspektiv i utredningar av vuxna, kartläggning och bedömning har uppdaterats.

Texter om ansvarsfördelning gentemot andra kommuner och mellan stadsdelsnämnder, utredningsskyldighetens fördelning mellan kommuner och stadsdelsnämnder, anhörigperspektiv i utredningar av vuxna och kommunicering av utredning har lagts till.

Avsnittet *Utreda unga vuxna 18-19 år med missbruksproblem* har tagits bort. Informationen återfinns istället i avsnittet *Unga vuxna med missbruk och beroende*.

Text om ombud har tagits bort.

- Information om beslut har fått ett eget avsnitt *Beslut* och texter om innehåll och utformning av beslut, rättelse och ändring av beslut, överklagan från den enskilde, verkställighet av beslut, ej verkställda beslut samt uppdrag och genomförandeplan har uppdaterats.

Text om avtal har lagts till.

Text om gemensam individuell plan har tagits bort.
Information om SIP återfinns i avsnittet *Lagstiftning*.

- Avsnittet *Dokumentation och uppföljning* har delats upp i två olika avsnitt *Dokumentation* respektive *Uppföljning* och innehållet har uppdaterats.

Text om dokumentation för redovisning och uppföljning av verksamhet har tagits bort.

Text om manual för sociala system har lagts till.

- I avsnittet *Insatser* har texterna om insatser, utgångspunkt vid val av insatser, öppenvårdsinsatser, boendestöd, kontaktperson/kontaktfamilj, försöks- och träningslägenheter, placering i HVB och familjehem uppdaterats.

Texter om behandling i strukturerad öppenvård, case management, sysselsättning, Bostad först och placering på akutboende har lagts till.

- I avsnittet *Insatser i samverkan med hälso- och sjukvården* har texten uppdaterats.
- I avsnittet *Insatser i samverkan med Kriminalvården* har texten uppdaterats.
- Ett nytt avsnitt *Ställföreträdare* har lagts till och texter om god man och förvaltare har uppdaterats och lagts in i detta avsnitt.
- Texter om *Egnamedelsförvaltning* och *Personligt ombud* har uppdaterats.
- I avsnittet *Yttranden* har texten uppdaterats.
- Avsnittet *Grupper med särskilda behov* har ersatts av avsnittet *Särskilda grupper inom målgruppen*. Texter om personer med samsjuklighetsproblematik, personer som lever i hemlöshet, unga vuxna med missbruk och beroende, kvinnor med missbruk och beroende, gravida med missbruk och beroende, brottsoffer samt personer med läkemedelsmissbruk har uppdaterats.

Information om stöd till anhöriga har uppdaterats och återfinns i de uppdaterade riktlinjerna i ett eget avsnitt *Anhöriga*. I avsnittet beskrivs stöd till anhöriga och anhörigperspektiv, anhöriga till personer med missbruk och beroende och barn som anhöriga.

Information om umgänge mellan barn och föräldrar har tagits bort. I avsnittet *Allmänna utgångspunkter* finns istället information om föräldrastöd och barnets rätt.

Information om spelberoende i detta avsnitt har tagits bort i och med lagändring på området.

- Avsnitten *Gallring*, *LOB* och *Budget- och skuldrådgivning* har lagts till.
- Avsnitt *Definitioner av missbruk, skadligt bruk och beroende* har lagts till i vilket socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens termer och definitioner av problematisk alkohol- och narkotikaanvändning framgår.
- Ett avsnitt med *Allmänna utgångspunkter* har lagts till, i vilket sammanhållen socialtjänst, vetenskap och beprövad erfarenhet/evidensbaserad praktik, brukarinflytande, delaktighet och tillgänglighet, motiverande samtal, återhämtningsperspektiv, våld i nära relationer, sex mot ersättning, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR), mänskliga rättigheter, jämställdhet och jämställdhetsintegrering, HBTQI, barnets rätt, föräldrastöd och våldsbejakande extremism (VBE) beskrivs.

Jämställdhetsanalys

Under 2021 var 3 352 personer aktuella för utredning eller insats inom stadsdelsförvaltningarna och socialförvaltningens enhet för hemlösa kopplat till missbruk och beroende. Av dessa var 834 kvinnor (25 procent) och 2 518 män (75 procent). Män utgör en tydlig majoritet av målgruppen i staden och fördelningen mellan könen har varit stabil under de senaste åren. Könsskillnaden mellan kvinnor och män ligger i linje med nationell statistik. Kunskap om kvinnor och män med ett missbruk och beroende är av vikt för att för att inte hamna i stereotypa föreställningar om målgruppen.

I arbetet med målgruppen är det av vikt att ta särskild hänsyn till den utsatthet som många kvinnor med missbruk och beroende lever med i såväl det uppsökande arbetet som utredningsarbetet och vid valet av insatser.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Personer med missbruk och beroende är ofta i behov av samordnade insatser från olika enheter inom stadsdelsförvaltningarna, vilket ställer krav på en fungerande intern samverkan. Socialtjänsten behöver vara flexibel och tillgänglig samt använda sig av anpassade arbetssätt och insatser med grund i evidens. Av vikt är att stadsdelsförvaltningarna har rutiner för hur samverkan inom förvaltningen ska ske.

I och med att personer med missbruk och beroende inte är en homogen grupp och kan vara aktuella för insatser inom samtliga verksamhetsområden inom socialtjänsten i staden är det av vikt att även andra enheter än vuxen-/missbruksenheter har kunskap om målgruppen och kännedom om dessa riktlinjer.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förslaget till reviderade riktlinjer för vuxna med missbruks-/beroendeproblem och namnbytet till riktlinjer för handläggning av ärenden gällande vuxna med missbruks- och beroendeproblem. Förvaltningen föreslår att socialnämnden hemställer till kommunfullmäktige att godkänna styrdokumentet riktlinjer för handläggning av ärenden gällande vuxna med missbruks- och beroendeproblem enligt socialnämndens förslag och att ärendet överlämnas till kommunstyrelsen.

Bilaga

1. Riktlinjer för handläggning av ärenden gällande vuxna med missbruks- och beroendeproblem.